

Cebula Anna

Kárpitokba szőtt álmok, emlékek

Válogatás a Szombathelyi Képtár textilgyűjteményéből

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy itt Zalaegerszegen, a Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben mutathatok be önöknek egy válogatást a Szombathelyi Képtár textilgyűjteményének gobelin-anyagából. Először szeretnék Önökkel pár gondolatot magáról a gobelinenről megosztani.

A régmúlt időkre nyúlik vissza az embernek az a törekvése, hogy az őt körülvevő használati tárgyakat díszítse. A textília az az anyag, mely az ember életét születésétől a haláláig végigkíséri. A szövött kelme túl a gyakorlati szükségleteken eszköze lett a megmutakozásnak. Már a honfoglaló magyarokról följegyezték, hogy szerették a pompát, a szép öltözékeket; ez a tulajdonság – anyagi lehetőségeihez mérten – a nép minden rétegében tovább élt a történelem során.

A legszebb műalkotások főúri, fejedelmi, egyházi megrendelésekre készültek. Európa leghíresebb kárpitszövő műhelyei Flandriában, Burgundiában és Olaszországban voltak. A templomokba készült gobelinek bibliai jeleneteket örökítettek meg a hívők okulására és gyönyörködtetésére, míg a várak, kastélyok falára felfüggesztett alkotásokon vadász- vagy mitológiai jelenetekkel találkozhattunk.

Magyarországon, a XIX-XX. század fordulóján valósult meg az a társadalmi és szakmai feltételrendszer, melynek nyomán megszülethetett a magyar kárpitművészet. A magyar művészeknek hazai műhelyben tervezett, kivitelezett első alkotásai az 1900-as évek kezdetén, a világ-

várossá váló Budapest mellett fekvő Gödöllő szecessziós művésztelepének Körösfői-Kriesch Aladár által vezetett szövóműhelyeiben születhettek meg. Szintén ekkor, a tízes években jelentkezett első műveivel a híres festőcsaládból származó Ferenczy Noémi, aki itáliai és franciaországi tanulóéveit lezárva kezdte meg nagy hatású tevékenységét. Az ő és az őt követők – tanítványai – tevékenysége nyomán jött létre a XX. századi magyar kárpit.

A válogatásban látható gobelinek között dominálnak a 70-es, 80-as években diplomát szerzett művészek alkotásai. Ennek ellenére én Solti Gizellát szeretném elsőnek megemlíteni, akinek megadott, hogy még magától Ferenczy Noémitől tanuljon, és mint kedves tanítványának, a mester neki ajándékozta a szövőszékét. Az ő munkája, mely a *Koordináták* címet viseli, hagyományos gobelin-

technikával modern művészeti témát jelenít meg. Ehhez az idősebb generációhoz tartozik még Hager Rita, akinek alkotásaiban a meditáció, a belső rend és harmónia kapnak helyet. A gobelin műfajának kiváló művelője, akiről még szeretnék szólni, Polgár Rózsa. Véleménye szerint a két szál, a felvető és a vetülékfonál segítségével minden alkotói gondolat kifejezhető, anélkül, hogy más műfajnak mutatkoznék. A kiállításon többek között látható *Katona takaró* című műve szomorú emléket állít a művész által a II. világháború idején átélt szörnyűségeknek.

Külföldön talán a legismertebb magyar gobelinművész Péreli Zsuzsa, akit az a megtiszteltetés ért, hogy a franciaországi Aubussonban, a Kárpitművészeti Múzeumban, első külföldiként önálló kiállítása lehett. Pályafutása elején Frank János művészettör-

ténész azt mondta: a gobelin színönimája Péreli Zsuzsa. Péreli Zsuzsa egész pályafutása alatt hű maradt ehhez a technikához, melyet nagy áhítattal művel. A kiállításon bemutatott *Régiség* című munkája egy selymekkel keretezett, tondo alakú mű, mely egy díszes kastélyt jelenít meg.

A tárlaton több gobelinnel is jelen van Nagy Judit textilművész. Számára az élet egyenlő a szövéssel, ezt jelképe-

zi a pályája elején elkészített alkotása: *Életmód*=szövé. Ehhez az ars poeticához máig hűséges maradt. Munkái maradandó élményt jelentenek a közönségnek. Először rovarportrékat készített (*Bálványlepke, Így száll a pillangó az ablakomra*), majd a szimbolikus jelentéssel bíró kulcsok voltak munkáinak tárgyai, a legutolsó sorozata pedig az eleve elrendeltség vizsgálatával foglalkozik (*Predestinatio II.*). A *Virág* címet viseli Remsey Flóra fűrtös alakzatú gobelinje. Ő azok közé a művészek közé tartozik, akik nem csak szönek, hanem eme nemes tudást és hagyományt a következő generációnak át is adják. Gödöllőn élve az ottani Iparművészeti Alkotóház műhelyében tanítja az erre elhivatott fiatalokat. Szintén tanárként tarthatjuk számon Rónai Évát, aki továbbélte a gobelin-technikát és évekig tanított az Iparművészeti Főiskolán. Művei egyediek, stílusa rögtön felismerhető, festői előadásmódja mély gondolati tartalmakkal van átitatva.

A fiatalabb generációhoz tartozik Farkas Éva, akinek a *Tavaszi* és az *Ősz* című munkái láthatók a galérián. Alkotásai tele vannak derűvel, optimizmussal. Merőben ellentétes Hauser Bea látásmódja, aki nagyon komoly, néha komor hangvételi munkákat készít. Az itt látható alkotásai közül a *Velemi gobelin* című munkát említeném meg, mely fantasztikus színekkel tarkított, grafikus hatá-

sú alkotás. Monokróm színhatásúak Málik Irén *Kövek és Kövület* címet viselő, szövött munkái. Eklektikus benyomást kelt a Nyerges Éva - Oláh Tamás művészpár *Tisztelet az elődöknek* című munkája, mely régi, 17. századbeli gobelinekről vett motívumokat dolgoz fel újra.

Végezetül szeretnék pár szót szólni magáról a textilgyűjteményről.

A textilgyűjtemény az 1970 óta megrendezésre kerülő biennálék anyagából jött létre. A biennálék több kategóriában rendezték. Az első kategória a *Fal- és tértextil* kategória volt, s a már említett 1970-es dátumhoz köthető, ezt követte 1973-tól az ipari textilbiennálék, majd 1975-től a minitextilbiennálék sora. Az utóbbi műfaj nemzetközi „mezőnyt” vonultat fel 1976-tól. A szakma frissességét bizonyítja, hogy húsz év elteltével is tudott újat hozni, és a millicentenáriumi évében egy újabb kategóriával, a *Zászlóval* bővült a paletta. Ezt követte a millennium évében a *Szalag* kiállítás. Így mára 5 kategóriával büszkélkedhet a szombathelyi rendezvény, mely a 2000-dik évtől a Biennále Bizottság és a Szombathelyi Képtár együttes döntése alapján a biennáléből triennálékká alakult át. Hozzá kell tennem, hogy nincs még egy ilyen hosszú múlttal rendelkező textil-rendezvény a világon. Megőrzött múlt és meg-megújuló szellem, ez a magyar textilművészet.

Nyerges Éva - Oláh Tamás
Falikép

Polgár Rózsa
Ariadné fonala